

Posudek diplomové práce

Pozice konjunktivu a indikativu v současné italštině,

kterou předložila ANNA ŠTROFOVÁ,

FF UK, Ústav románských studií.

Anna Štrofová se ve své práci rozhodla ověřit fenomén, který je běžně popisován jako ústup konjunktivu v současné italštině. Vycházela přitom z již klasických případů, uváděných v gramatikách, ve kterých je volba konjunktivu či indikativu v zásadě volná. Tyto případy pak porovnávala s reálnými výskyty ve dvou elektronických korpusech (*CORIS/CODIS*, dostupný z: http://corpus.cilta.unibo.it:8080/coris_ita.html, a *La Repubblica Corpus*, dostupný z: <http://ssllmit.unibo.it/repubblica/>). Výsledky, které ve své práci prezentuje, zajímavě ukazují, v jakém poměru a v jakých konkrétních kontextech jsou konjunktiv a indikativ konkurenčními slovesnými mody.

V úvodních dvou kapitolách diplomantka podává přehled užití konjunktivu a indikativu. Zároveň signalizuje právě ty případy, v nichž dochází ke zmíněné variaci. Ve třetí kapitole nás Anna Štrofová seznamuje se studií Stefana Schneidera *Il congiuntivo tra modalità e subordinazione* a přináší dvě jeho tabulky, z kterých je patrný poměr užití konjunktivu/indikativu v psané a mluvené italštině. Následuje kapitola o modalitě, vycházející ze Zavadilovy práce *Kategorie modalit ve španělštině* (1980). Hlavní část práce pak nabízí příklady převzaté z korpusu, rozdělené podle typu výrazů (převážně sloves), které uvozují různé vedlejší věty. Tyto výrazy diplomantka dělí na kladné a záporné, zjišťuje tak vliv negace na následnou volbu slovesného způsobu. Každou dvojici shrnuje v přehledné tabulce, ve které udává celkový počet vyhledaných výrazů a procentuální poměr konjunktivu/indikativu.

Hlavní přínos této práce vidím v prezentaci rozsáhlého materiálu, který na konkurenci konjunktivu a indikativu vrhá zajímavé světlo. V diplomantčině interpretaci těchto výsledků však nacházím některé nepřesnosti a v okrajových případech i chybné závěry. Aniž bych chtěl tedy snižovat hodnotu toho, co je v diplomové práci Anny Štrofové hodnotné a zcela korektní, vyjádřím se teď k těmto diskutabilním pasážím.

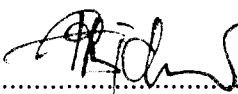
- 1) Na s. 5 diplomantka tvrdí, že čeština konjunktiv nemá - to je samozřejmě pravda - a že jej tedy překládáme pomocí „spojek, částic, vedlejších vět nebo také podmiňovacím způsobem.“ Taková definice je poněkud nepřesná v tom smyslu, že určitě neplatí, že bychom konjunktiv (jakožto slovesný modus - a tedy realizovatelný vždy jen na slovesech) mohli překládat *pouze* spojkami nebo částicemi.
- 2) Na s. 15-16 je nám představena zmíněná studie S. Schneidera. Mám pocit, že pro nezasečeného čtenáře není tato prezentace dostatečná. Osobně bych uvítal komentář a příklady k typologii sloves, která konjunktiv/indikativ vyžadují (zejména rozdíl mezi *verbi assertivi* vs. *dubitativi*). Tím spíš, že diplomantčiny výsledky by pak mohly sloužit jako doplnění této studie. Takový žádoucí závěr Anna Štrofová bohužel nenabízí (viz níže bod 8).
- 3) Na s. 17-18 v diskusi o modalitě by mělo být jasně řečeno, proč je založena na španělštině. Toto vysvětlení je uvedeno až v závěru práce (na s. 77).
- 4) Jakkoli se tato práce zabývá jen konkurencí indikativu a konjunktivu, v mnoha příkladech, které Anna Štrofová velmi správně komentuje, konkuruje konjunktivu ve skutečnosti kondicionál. Rád bych věděl, zda diplomantka uvažovala i o nějakém zobecnění týkajícím se právě těchto případů.
- 5) Na s. 34 je omylem uveden *konjunktiv* místo *indikativu* v tvrzení, že „v případě *non voglio che* se v korpusu dokonce neobjevil jediný případ užití konjunktivu.“

- 6) Na s. 51 je v diskusi o vztazných větách uvedena zajímavá poznámka: „reálné a non reálné pojetí děje v predikačním jádru věty je v těsném vztahu k určitosti nebo neurčitosti jejího antecedentu - k reálnému se zpravidla váže antecedens známý, k non-reálnému neznámý, neurčitý (např. *voglio un treno che arriva a Roma alle 8 - voglio un treno che arrivi a Roma alle 8*).“ Byl bych rád, kdyby diplomantka tuto tezi blíže vysvětlila. Máme tu totiž opozici konjunktivu/indikativu, jež je ve službách reference. Myslím, že by bylo možné tento rozdíl formulovat tak, že v případě indikativu je presuponována existence toho, k čemu se odkazuje (tj. k vlaku, který přijíždí do Říma v 8 hod.), zatímco konjunktiv nese tuto presupozici jen velmi slabě.
- 7) Na s. 52-54 jsou příklady přípustkových vět se spojkou *per quanto*. Diplomantka do excerpce však zahrнула i věty, ve kterých tento výraz nefunguje jako spojka uvádějící přípustkové věty (tj. rozdíl mezi *per quanto radicale ... possa essere* vs. *per quanto riguarda la carne, l'introduzione di premi ...*). V tomto druhém případě má výraz *per quanto* (*riguarda, concerne* atd.) zcela jiný význam, který je velmi blízký anaforické funkci některých zájmen (srov. větu č. 3 na s. 52). Celý závěr (na s. 54) je tak neplatný.
- 8) Jak už jsem naznačil, uvítal bych nějaké souhrnné srovnání výsledků diplomantčiny s těmi, které přináší S. Schneider. Je možné ale, že takové srovnání se samo o sobě nenabízí, protože Anna Štrofová pracuje s konkrétními výrazy, Schneider pak s typovými skupinami výrazů. Přesto bych byl rád, kdyby diplomantka během obhajoby takovou konfrontaci naznačila.
- 9) Nakonec jen jednu skeptickou poznámku. V závěru své práce diplomantka říká, že výběr konjunktivu vs. indikativu je mnohdy ovlivněn psychologickými faktory - „citovým podtextem“. Je ale otázkou, zda lze takový podtext vystopovat v psaném korpusu. Anna Štrofová se přece omezuje - a určitě správně - na kvantitativní popis této konkurence, a jestliže v interpretaci jednotlivých případů s tímto faktorem neoperuje, neměl by možná figurovat ani v závěrech práce jakožto vysvětlení dohledaných variací. Toto není samozřejmě výhrada; jen otázka, ke které by nová interpretace diplomantčiny výsledků mohla směřovat.

Přes uvedené připomínky, které jsou ve většině případů míněny jen jako příspěvky k diskusi, považuji diplomovou práci Anny Štrofové za zdařilou a k obhajobě ji doporučuji.

V Praze dne 19. 9. 2006

Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
vedoucí diplomové práce

.....